

Seurakunnan juutalainen sydän

Osa 13

ONKO JUMALALLA KAKSI LIITTOA?

Todistuksen kriisi – liha vastaan henki

Juutalaisuudessa ei ole kokonaan pyritty kieltämään Jeesuksen historiallista olemassaoloa. Sen sijaan on etsitty selitysmalleja, miten Jeesuksen elämä ja toiminta voidaan tehdä ”vaarattomaksi” juutalaiselle lakiuskonnolle. Juutalainen Messias-Kristus on koettu oman uskonnon uhkana. Kristillinen kirkko on kulkenut pitkää ja mutkaista tietä suhteessa juutalaisuuteen. Juutalaisuus taas käy omaa taisteluaan suhteessa kristinuskon juutalaiseen taustaan. Molemmat instituutiot ovat käsitelleet samaa kysymystä: Mitä juutalainen Jeesus merkitsee omalle uskonnolle ja mitä toiselle?

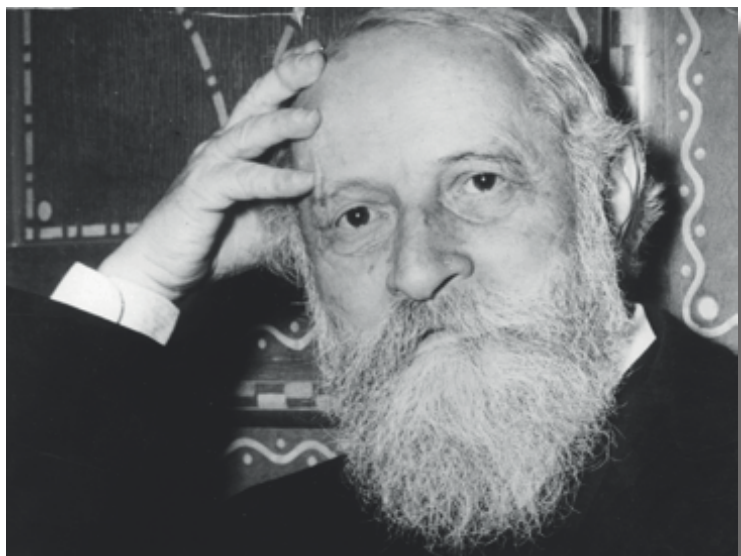
Olemme varmaan kaikki kuulleet ”kriittisestä Raamatun tutkimuksesta”. Tämä sanontahan on nk. liberaaliteologian perussanastoa. Jumalan Sanasta tehdään ihmisen sanaa, jota voidaan edelleen sellittää oman mieltymyksen mukaisesti. Liberaaliteologia onkin ollut eräässä mielessä nimikristillisen maailman lahja juutalaisen uskonnon auktoriteeteille. He ovat todenneet, etteivät kaikki kristitytkään pidä totena koko Raamattua, erityisesti UT:ia. Näin heidän on ollut helpompi koota oma puolustuksensa uskon persoonallista ilmentymää, Jeesusta vastaan. Kristillinen kirkko ja juutalainen uskonto ovat meidän aikanamme pyrkineet suhteidensa parantamiseen. Toki siihen on tarvettakin. Tässä suhteiden luomisessa on kuitenkin eräs huolestuttava piirre. Se on vaikuttanut myös Jumalan Sanaan uskovien kristit-

tyjen parissa: Koska osa juutalaisia koee Jeesuksesta todistamisen loukkauksena ja ylimielisyyden osoituksena kristittyjen taholta, on parempi ettei evankelioida. On syntynyt todistuksen kriisi, jossa eräät kristityt tarkastelevat ja toteuttavat asioita lihan mukaan – ei Jumalan Sanan ja Hengen mukaan.

Kaksi Jeesus -kuva

Martin Buber – eräänä esimerkkinä monista syvällisistä juutalaisista ajattelijoista – kirjoitti useita teoksia pyrkiessään luomaan kuvauksen Jeesuksesta, joka kelpaisi molemmille uskonnoille olematta loukkaukseksi. Hänkin näki hyväksi ottaa esille ”kriittisen tutkimuksen”, joka osoittaa Jeesuksen Jumalaksi julistautumisen olevan ”uskonlegenda”. Tällä hän painottaa, että Jeesuksen jumaluus on kristillisen teologian luomaa. Se on toki tarpeellinen ja oikein kristilliselle uskonnolle. Mutta tämä ”teologian

Jeesus” on aivan toinen kuin ”inhimillinen Jeesus”. Tämän inhimillisen, historian Jeesuksen, juutalaisuus voi tunnustaa olleen VT:n profeettoihin verrattava ihminen. Juutalaisuus onkin halukas puhumaan kahdesta Kristus kuvasta. Toinen on kristinuskon ”hengellinen Jeesus” ja toinen juutalaisuuden ”inhimillinen Jeesus”. Tämän mukaan Jeesus ei juutalaiselle voi merkitä Jumalaa. Hän oli ihminen, merkittävä opettaja, joka noudatti tarkoin juutalaista lakia ja opetti sitä kansalle. Buberin mukaan Jeesuksen vuorisarna osoittaa, että Hän piti lain täyttämisen kautta saavutettavan pelastuksen olevan ihmiselle mahdollinen. Buber esittää Jeesuksen inhimillistämistä. Näin Hänestä voi tulla osa juutalaista kansaa ja sen farisealaista käsitystä uskonnosta. Buberin mukaan vaikka Jeesus arvosteli aikansa uskonnollisia auktoriteetteja, Hän ei puhunut juutalaista uskontoa vastaan. Jeesus ymmärsi ole-

Martin Buder

vansa osa juutalaisuuden profeetallista perintöä, mutta ei itsekään pitänyt itseään Jumalana. Jeesus ei halunnut muuttaa uskontoa, lakia eikä liittoa – vaan poistaa uskonnon pariin pesiytyneen ulkokultaisuuden. Lakia ei noudatettu sydämellä, vaan siitä oli tullut kylmä, seremoniallinen tapauskonto.

Lasit silmillä

Uskova kristitty ei tietenkään voi hyväksyä Buberin Jeesus -kuvaa, jossa kielletään Jeesuksen jumaluus. Buber on lausunut: ”Aina nuoruudestani lähtien olen pitänyt Jeesusta suurena veljenäni. Se seikka, että kristinusko on pitänyt ja pitää häntä Jumalana ja Vapahtajana, on aina omannut minulle tärkeän merkityksen, jota minun tulee, hänen ja itseni tähden, pyrkiä ymmärtämään.” Tämä, samoin kuin muut vastaavat lausumat, on ollut monelle kristitylle positiivinen merkki juutalaisuuden ja kristinuskon suhteista. Kun ”oikeaoppinen” juutalainen sanoo jotakin näennäisesti positiivista koskien Jeesuksen persoonaa, osa kristityistä kokee sen aina merkittävänä. Näiden ilmaisujen katsotaan pitävän sisällään enemmän kuin niissä sanotaan. ”Ymmärrän asian laajemmassa merkityksessä, että kaikki jotka ottavat Raamatun vakavasti, rakastavat Israelia. Kuten useat kristityt, rakastan vilpittömästi maata, jossa Jeesus eli. Mutta onko mahdollista rakastua Israeliin niin, että emme enää näe kansan pääosin koostuvan kääntymättömistä ihmisistä - ihmisistä, joita missä tahansa muussa maassa pidettäisiin kadotettuina?” sanoi James Reapsome, Evangelical Missions Quarterly julkaisun päätoimittaja, ”on vaarallisen mahdollista ihastua maahan ja tulla niin otetuksi Israelin asian puolesta, että unohdetaan se epätoivoinen hengellinen pimeys, joka tänä aikana vallitsee Israelissa” (Byron Spradlin: ”We can love Israel too much”, Mishkan 1+2/88). Kristillisessä Israel-harrastuksessa asioita on aina välillä katsottu, ja katsotaan, tietynlaisten lasien läpi. Nämä lasit muuttavat asioiden todellista luonnetta katsojalle miellyttävämmäksi. Kristillisen uskon ja

juutalaisuuden suhteet nähdään usein vaikeina. Tällöin on tervetullut apu kuitata kiusallinen kysymys juutalaisten evankelioimisesta sillä, että hehän jo puhuvat Jeesuksesta. Tällainen Israel-ystävyyttä asetetaan eri pohjalle kuin tunnistava ja todistava kristinusko edellyttää. Näin työ on helpompaa ja ristiriidat vähäisempiä. Voihan näin olla, mutta mitä tähän sanoo kristittyjen ja juutalaisten Jumala?

Paavalin luoma uusi oppi

Juutalainen Paavali, josta piti tulla farisealaisen opin suurmies, on vaikea pala juutalaiselle jumaluusoppineelle. Paavali kuvataankin ”uuden, kristillisen uskonkäsityksen perustajana”. Usko Jeesukseen ei ole Jeesuksen oman opetuksen tulosta, vaan vasta Paavalin tulkinnasta muodostui pohja kristilliselle uskonkäsitykselle. Buber mainitsee jopa, että Paavali syrjäytti juutalaisen lakikäsityksen ja samalla itse Jeesuksen, joka ei kumonnut lain noudattamisen tärkeyttä. Näin Paavalista tehdään uuden opin luoja. Hän ei toteuttanutkaan Jeesuksen opetusta vaan omaansa. Paavalia kohtaan esitetään raskasta kritiikkiä kuten kristinuskon alkuaikoinakin. Hänen opetuksensa lain ja armon suhteesta kuvataan luonteeltaan gnostilaiseksi. VT:n ja Jeesuksen opetus nähdään vastakohtaksi Paavalin käsitykselle. Paljon esillä ollut Qumranin kirjalöytöjen tutkimus otetaan ajoittain todisteeksi, kun halutaan romuttaa UT:n kuvaus Jeesuksesta Jumalana. Jeesus haluttaisiin nähdä vain juutalaisena vapaustaistelijana, joka opetti vapautumista maallisen sorron alta rauhanomaisin keinoin. Toinen kirjalöytö, Egyptistä Nag-Hammadin läheltä löydetty varhaiskristillinen gnostilainen kirjasto, on toinen peruste tälle väitelmälle. Juutalaisuus on tullut näkemykseen, ettei Paavalin esittämä Jumala ole enää juutalaisuuden Jumala. Jeesus on ”hengellistetty”. Paavali loi Hänestä ”mysterin”, joka syrjäyttää VT:n Isä-Jumalan. On väärää Jumalan inhimillistämistä antaa Jeesukselle Jumalan arvo. Jos juutalainen tunnustaa Jeesuksen Ju-

Qumranin tekstilöytöjä, osa Jesajan kirjasta

malana, hän väistämättä joutuu eroon Isästä. Näin kävi Paavalillekin tämän opetuksen mukaan. Juutalaisella katsotaan olevan suora suhde Jumalaan Siinain liiton kautta. Jeesuskin oli yhteydessä Isään vain tämän liiton kautta, ei muuten.

Avain

Kuten edellä olevasta lyhyestä tiivistelmästä havaitaan, juutalainen uskonto ei näe, miten Jumalan rakkaus olisi voinut ilmestyä maailmaan Jeesuksen kautta. Kristinusko nähdään luonteeltaan gnostilaisena perustuen juutalaisuuden hyljänneen Paavalin omiin tulkintoihin. Jumalaksi on korotettu ihminen, tosin juutalainen, Jeesus. Näin siis juutalaisuudessa pääosin tulkitaan kristinuskon luonne. Peruskysymys on aina Kristuksen jumaluus. Aiemmin tarkastelimme kristillisen uskon luonnetta ja sen juutalaista perustaa. Kristinuskon ”sydän” on juutalainen Jeesukseen uskova joukko: messiaaniset juutalaiset. Heidän näkökantojensa ymmärtäminen on juutalaisen uskonnon teologille ylipääsemätön paikka ilman Kristuksen henkilökohdasta kohtaamista. Siksi messiaaniset haluttaisiinkin unohtaa. Jeesukseen uskonsa kohdistanut juutalaisuus on juu- ▶

talaisuuden tosi täyttymys. Kun ortodoksi- ym. juutalaisuus katselee Jumalan Sanan aarrekkamion rikkauksia avaimenreiästä, on Jeesukseen uskova juutalaisuus jo sisällä tutkimassa itse aarteita. Avain, Kristus, on silti jokaisen ulottuvilla. Kaikilla ei kuitenkaan ole halua sen käyttämiseen.

”... voi teitä te lainoppineet, kun te olette vieneet tiedon avaimet! Itse te ette ole menneet sisälle, ja sisälle meneviä te olette estäneet” (Luuk. 11:52).

”... Näin sanoo Pyhä, Totinen, jolla on Daavidin avain, hän, joka avaa, eikä kukaan sulje, ja joka sulkee, eikä kukaan avaa” (Ilm. 3:7).

Ero Jumalasta yksilöinä – entä kansana?

Jumalan Sanaa tutkiessamme tulemme lopputulokseen, ettei juutalainen voi olla yhteydessä Jumalaan ilman Jeesusta. Tätä päätelmää emme tee oman ymmärryksemme pohjalta, vaan sen ilmoittaa meille Jumala Sanassaan. Sanan kieltäminen on Kristuksen kieltämistä. Jeesus on Jumala ja Hänen kieltämisensä on Jumalan itsensä kieltämistä. Uskova Kristuksen ruumiin jäsen ja Israelin ystävä voi vain todeta raskain sydämin: Pelkkä Jeesuksesta puhuminen ja Hänen elämänsä tutkiminen ei riitä luomaan henkilökohtaista yhteyttä Jumalaan edes juutalaiselle. Entä kansallinen yhteys? Tätä yhteyttä juutalaisuus korostaa. Kristittyinä näemme ja uskomme Jumalan pitäneen huolta Israelin kansasta. Jumala on ollut uskollinen, vaikka kansa on ollut uskoton. Monet kristityt tulkitsevat tätä uskollisuutta siten, että Israelin kansa on tällaisenaan jo nyt yhteydessä Jumalaan. Mutta he menevät näkemyksessään Jumalan Sanan edelle. Raamatussa kaikki Israeliin viittaava liittyy läheisesti Jeesuksen, Messiaan persoonaan ja pelastukseen vain ja ainoastaan Hänen kauttaan. Jumalan Sana ei anna valtuutusta opettaa mitään muuta. Israelin kansa, vaikka onkin Jumalan silmän alla, ei ole vielä todellisessa yhteydessä Jumalansa kanssa. Tätä yhteyttä Sana kuvaa liittona. Vanha liitto on poistettu

ja Uusi liitto tullut sen sijaan. Tähän Uuteen liittoon juutalaiset kansana eivät ole vielä halunneet tulla. Vanhan liiton vaatimukset täytti ihmisen puolesta Jumala: Jeesus. Hänen tekonsa hylkääminen on kansallisenkin yhteyden perimmäinen este.

Kiistaton Jumalan Sana

Tehdessään eron Jeesuksen ja Paavalin opetusten välillä, juutalaiset oppineet hylkäävät samalla oman vanhatestamentillisen perinteensä. He antavat ymmärtää, ettei Jeesuksen tai Paavalin opetus perustu VT:n kirjoituksiin. Samoin se, joka lukee valikoiden UT:ia ottaen jakkeen sieltä, toisen täältä – pitäen omalle mielipiteelleen hankalia kohtia ihmis- mielipiteinä – voi väittää, ettei Jeesus pitänyt itseään Jumalana. Fariseusten raivo Jeesusta kohtaan ei johtunut pelkäämistään siitä, että Hän arvosteli heidän ulkokultaisuuttaan. He ymmärsivät oman VT:n tuntemuksensa pohjalta, että Jeesus tunnustautui selkeästi Jumalaksi ja Messiaaksi. Jeesus käytti itsestään juuri niitä ilmaisuja, jo VT:ssa esiintyviä Jumalan nimityksiä, jotka fariseukset hyvin tunnistivat.

Jeesuksen kiistaton jumaluus

Kun Jumala lähetti Mooseksen johdattamaan kansan pois Egyptistä, Hän ilmes- tyi Moosekselle sanoen: ”Sano israelilaisille näin: Minä olen lähetti minut teidän luoksenne” (2 Moos. 3:14). Samoin Jeesus puhui itsestään kansaa opettaessaan: ”... sillä ellette usko minua siksi, joka minä olen, niin te kuolette synteihinne” (Joh. 8:24). Jeesus sanoi olevansa yhtä Isän kanssa: ”Minä ja Isä olemme yhtä”, ”... ymmärtäisitte Isän olevan minussa Ja minun olevan Isässä”, ”Joka on nähnyt minut on nähnyt Isän” (Joh. 10:30, 38, 14:9). Jeesus todisti olevansa lähtöisin ”ylhäältä” ja ”Isästä” (Joh. 8:23, 16:28). Siis aivan toisin kuin VT:n aikuiset profeetat kuvasivat suhdettaan Jumalaan. Esim. profeetta Jesaja huudahtaa Jumalan Pyhyiden ilmestyessä: ”Voi minua! Minä hukun, sillä minulla on saastaiset huulet, ja minä asun kansan kes-

kellä, jolla on saastaiset huulet; sillä minun silmäni ovat nähneet kuninkaan, Herran Sebaotin” (Jes. 6:5). Kaikkein selvimmin Jeesus tuo esille jumaluutensa toteamalla halvatulle miehelle: ”Poi- kani, sinun syntisi annetaan anteeksi” (Mark. 2:5, myös Luuk. 7:48). Kuten näissäkin Raamatun kohdissa kerrotaan, fariseukset olivat ihmeissään Jeesuksen sanoista, sillä vain Jumalalla on oikeus antaa synnit anteeksi. Vastaavia esimerkkejä, Jeesuksen tunnustautumisesta selkeästi Jumalaksi, voitaisiin ottaa Raamatusta useita. Jeesus korosti, että ainoastaan uskomalla Häneen voi ihminen päästä yhteyteen Isän kanssa. Useista esimerkeistä vain yksi: ”Te ette tunne minua ettekä minun Isääni; jos te tuntisitte minut, niin te tuntisitte myös minun Isäni” (Joh. 8:19). Jeesuksen tosi jumaluutta ei ole kukaan – ei Paavalikaan keksinyt, vaan Hän vielä maan päällä ollessaan osoitti sen selkeästi sanoin ja teoin. Hänen aikansa fariseuksetkin ymmärsivät tämän (esim. Joh. 5:18). Se, että Jeesus opetti olevansa Jumala ja se, että Hän samalla totesi juutalaisten oppineiden olevan erossa Jumalan yhteydestä, oli suurin loukkaus kansan opettajille.

Paavali ei opettanut toisin

UT:n kirjeissä on selkeästi kaksi pääasi- aa: Jumalan ihmistä varten valmistama tie yhteyteensä; syntien sovitus Jeesuksen uhrikuoleman kautta. Toinen on seurakunnan, uuden liiton kansan merkitys ja sen rakenne. Uskovan elämänvaellus, kilvoitus on läheisesti liitetty seurakunnan yhteyteen. Seurakunta taas kuvataan Kristuksen ruumiiksi, jonka kautta Jumala toimii maan päällä. Paavalin opetuksista – ja meidän pitää korostaa Paavalin olleen vain Jumalan välikappale – käy selvästi ilmi sama Jeesuksen jumaluus. Jeesus on ainoa tie yhteyteen, liittoon Jumalan kanssa. Ei Paavali, eivätkä muutkaan UT:n kirjoittajat, edusta mitään muuta näkemystä, kuin Jeesuksen omaa opetusta itsestään ja tehtävästään. Seurakunta on nyt liiton kansa, Israel tulee olemaan sitä vasta, kun lopulta kansan jäännös (kaikki sillä

hetkellä elossa olevat yksilöt) tunnustaa Jeesuksen koko kansan Messiaaksi ja omaksi Vapahtajakseen. Tämä on kipeä asia tämän päivän juutalaisille jumaluusoppineille. Ihmisinä kunnioitamme ja arvostamme heitä, mutta Jumalan Sanan ilmoituksen mukaan meidän on raskain mielin todettava: Yhteys Jumalaan on vielä poikki heidän puoleltaan, yksilöinä ja Israelin kansana. Martin Buber ym. juutalaisen uskonnon tulkitsijat katsovat Paavalin syrjäyttäneen lain. He näkevät asian siitä näkökulmasta, jonka uudestisyntymätön ihminen ymmärtää. Jos Jeesus tunnustetaan vain ”suurena veljenä”, ei Hänen sovitustyönsä koko suuruus voi paljastua. Jeesus täytti lain, otti lain tuomion kärsittäväkseen ihmisen puolesta.

Juutalainen suhtautumistapa katsoo, että käskyt on täytetty, kun niitä noudatetaan ja ne täytetään kaikella uskolla. Pitää siis uskoa, että lain täyttäminen on ihmiselle mahdollista. Jeesus, Paavali ja koko Jumalan Sana ei näe tätä kuitenkaan mahdolliseksi. Buber katsoo kuitenkin Paavalin asettuneen Jeesusta vastaan. Hänen tulkintansa mukaan Jeesus opetti lain täyttämisen olevan ihmiselle mahdollista, mutta Paavali ei. Tästä esimerkkinä hän pitää Jeesuksen vuorisaarnaa. Jeesus ei kuitenkaan vuorisaarnassaan korosta ihmisen mahdollisuuksia lain täyttämiseen. Päinvastoin, hän opettaa synnin vallan ihmisessä ulottuvan simpisiin tunteihin ja ajatuksiin. Rikkomus mielessä on samanlainen synty Jumalan edessä kuin rikkomus teossa tai sanoissa. Synnin vakavuus tulee esille. Vuorisaarnansa lopulla Jeesus viittaa selvästi omaan tehtäväänsä: ”Ei jokainen, joka sanoo minulle: Herra, Herra! Pääse taivasten valtakuntaan, vaan se, joka tekee minun taivaallisen Isäni tahdon. Moni sanoo minulle sinä päivänä: Herra, Herra, emmekö me sinun nimesi kautta ennustaneet ja sinun nimesi kautta ajaneet ulos riivaajia ja sinun nimesi kautta tehneet monta voimallista tekoa? Ja silloin minä lausun heille julki: Minä en ole koskaan teitä tuntenut; menkää pois

Vuorisaarnan tapahtumapaikka

minun tyköäni, te laittomuuden tekijät” (Matt. 7:22-23).

Jeesus osoittaa vuorisaarnassaan olevansa Jumala, jolla on lopullinen tuomiovalta. Vuorisaarna ei kerro meille Jeesuksen tukevan juutalaista pelastus käsitystä lain noudattamisen kautta. Hän korostaa synnin vakavuutta ja omaa jumaluuttaan. Tärkeä osa vuorisaarnaa on myös osuus, jonka Jeesus tarkoitti lohdutuksen sanaksi. Tämän käsityksen saivat myös Jeesuksen kuulijat. Matteus vahvistaa heidän olleen hämmästyneitä siitä, että Hän opetti kansaa ”niinkuin se, jolla valta on, eikä niinkuin heidän kirjanoppineensa.” Tässä merkityksessä valta merkitsee jumalallista valtaa, oikeutta, auktoriteettia – jonka omistaja voi olla vain Jumala. Tätä Jeesuksen valtaa Jumalana myös Paavalin ja muiden UT:n kirjoittajien kirjoitukset korostavat. Suurin merkitys ihmiselle on Jumalan lupaus syntien anteeksi saamisesta. Paa-

vali kiteyttää oman uskonsa perustan puhuessaan Agrippalle: ”Mutta Jumalan avulla, jota olen saanut tähän päivään asti, minä seison ja todistan sekä pienille, että suurille, enkä puhu mitään muuta, kuin minkä profeetat ja Mooses ovat sanoneet tulevan tapahtumaan, että nimittäin Kristuksen piti kärsimän ja kuolleitten ylösnousemuksen esikoisena julistaman valkeutta sekä tälle kansalle, että pakanoille” (Apt. 26:22-23). Paavali tunsikin Kirjoitukset, mutta ei vain järjellään vaan koska hän oli tunnustanut Jeesuksen Messiaaksi ja Pelastajakseen. Kirjoitusten tuntemisen saa aikaan vain Jumalan Pyhä Henki. Hän on tänäkin päivänä valmis avaamaan Sanansa salaisuudet juutalaisellekin oppineelle. Jeesuksen tunnustaminen on kuitenkin ainoa avain tähän. □